

Veehouders aan zet

Gezamenlijk een oplossing vinden voor het mestprobleem is noodzakelijk

De veehouders zullen, eventueel samen met de intermediairs en de mestverwerkers, een oplossing moeten vinden voor het mestprobleem. Dat was de conclusie van een dag praten over het mestprobleem op een congres dat werd georganiseerd door Boerderij. Geruststellende woorden waren er ook van Hans Verkerk van CUMELA Nederland. "De markt lijdt nu onder een hoog aanbod, maar de distributeurs zoeken al naar een uitweg. Als die er is, kan de prijs weer dalen."

Al dertig jaar zucht Nederland onder een mestprobleem. Althans op papier, want terwijl er op het congres dat weekblad Boerderij organiseerde continu werd gesproken over een probleem dat dertig jaar geleden ontstond en over een tekort aan verwerkingscapaciteit bleef feitelijk onbenoemd dat de mest al die dertig jaren een plaats heeft gevonden; de eerste jaren van het probleem door de mest beter over het land te verdelen en vanaf 2009, toen er echt een niet in Nederland plaatsbaar overschot ontstond, door export naar het buitenland. Intermediairs hadden namelijk tijdig ingespeeld op het probleem en waren al vroeg gestart om ook de markt in het buitenland te ontwikkelen en dat is gelukt. Met als resultaat zelfs vorig jaar nog voor elke kubieke meter mest een plekje (zie tabel 1).

Dankzij distributie en export is de afgelopen jaren alle mest gewoon gebruikt en was er geen probleem.

Fors gedaald

Het resultaat van die inspanning is in het milieu te zien, want zoals professor Oene Oenema van de Wageningen Universiteit liet weten, is de afgelopen jaren de uitspoeling van nitraat fors gedaald. "Op steeds meer plaatsen voldoet

Nederland aan de norm van maximaal 50 milligram nitraat per liter in het bovenste grondwater. Helaas zijn er ook nog steeds plaatsen waar dat niet wordt gehaald, maar daar worden nu dus ook strengere normen gehanteerd. Daar is ook binnen de derogatie sprake van krappere normen."

Een plaatje van Oenema liet zien dat niet alleen Nederland last heeft van een mestprobleem. Ook in Frankrijk, Duitsland en Italië kleuren plekken op de kaart rood (zie afbeelding 1). "Inmiddels vindt nieuw onderzoek plaats en we zijn benieuwd hoe de situatie is als er een volgend actieprogramma wordt opgesteld."

Het is echter niet alleen nitraat dat zorgt voor strenge eisen aan de bemesting, betoogde Oenema. "De Kaderrichtlijn Water is inmiddels ook een Brusselse wet om rekening mee te houden. Daarin worden eisen gesteld aan het oppervlaktewater en daar hebben we in Nederland op grote schaal mee te maken. In deze kaderrichtlijn worden eisen gesteld aan de maximumgehalten van fosfaat en stikstof in het oppervlaktewater en daar zullen we ook aan moeten voldoen", aldus Oenema. Op een vraag uit de zaal erkende hij dat dit niet

alleen een landbouwkwestie is. "Naar schatting veertig tot zeventig procent van het probleem komt uit de landbouw, dus ook vanuit andere vervuilingbronnen, zoals industrie en waterzuivering, moet daaraan worden gewerkt."

Mestoverschot groeit

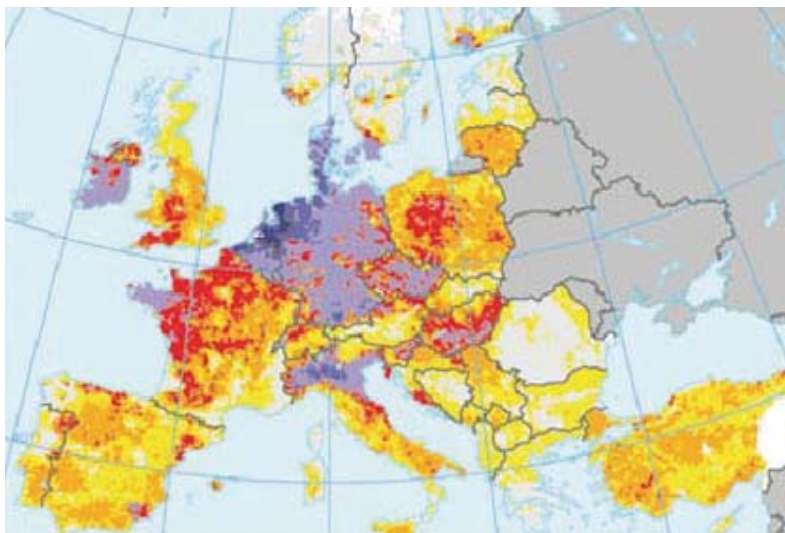
Het gevolg van die eisen is dat er kritisch zal blijven worden gekeken naar het mestgebruik in de Nederlandse landbouw, vooral nu door de verdere aanscherping van de normen dit jaar en de uitbreiding van de melkveestapel het mestoverschot verder is toegenomen. Hans Verkerk, spreker namens de sectie Meststoffendistributie van CUMELA Nederland, rekende de zaal voor dat elke kilo melk extra die de veehouders produceren leidt tot 2,5 liter meer mest. "De 1.000.000 ton hogere melkproductie vorig jaar heeft alleen al geleid tot 2,5 miljoen ton mest extra. Dat zijn al 70.000 vrachtwagens met mest die een plekje op de markt moeten krijgen."

Het effect van die groeiende veestapel en dalende plaatsingsruimte is te merken aan het huidige overschot dat boven de markt hangt. Schattingen van deskundigen gaan richting de 45 miljoen kilogram fosfaat voor dit jaar. Die hoeveelheid maakt gelijk duidelijk waarom de prijs momenteel zo hoog is, stelt Verkerk. "We zien dat de mestintermediairs elk jaar fantastische prestaties leveren door voor alle mest een plaatsje te vinden. Sinds 2010, toen de normen werden aanscherpt, is ook de export op gang gekomen en elk jaar fors gegroeid. Alleen al vorig jaar is er zes miljoen kilogram fosfaat extra op de buitenlandse markt afgezet", vertelt Verkerk (zie tabel 1). "Alleen is dat niet voldoende om de groei van het overschot bij te houden."

Het gegroeide overschot zorgt nu voor een enorme druk op de mestmarkt, omdat er niet alleen mest van vorig jaar naar dit jaar is doorgeschoven, maar ook voor dezelfde hoeveelheid mest meer hectares nodig zijn als gevolg van de gedaalde gebruiksnormen. Het is moeilijk om voor al die mest nu een plaatsje te vinden, met de genoemde hoge prijzen als gevolg."

Hoge bedragen

De hoge prijzen die de varkens- en melkveehouders nu moeten betalen, zijn tegen het zere been van Hans Huibers, portefeuillehouder duurzaam ondernemen van LTO Nederland. In zijn bijdrage hekelde hij de hoge bedragen die intermediairs vragen voor het ophalen van de mest. Daarbij verweet hij in een aantal bijzinnen de sector te frauderen bij de mestafzet en veel geld in de achterzak te steken. Hij verklaarde het onbegrijpelijk te vinden dat mestleveranciers worden geconfronteerd met sterk afwijkende gehalten tussen verschillende vrachten, iets wat in zijn ogen bewijst dat er wordt gefraudeerd door de distributeurs. Nadrukkelijk vroeg

In een groot aantal gebieden wordt in het grondwater de norm van maximaal 50 microgram per liter overschreden. De gegevens zijn inmiddels wel verouderd; dit jaar moet er een nieuwe rapportage komen.

hij de sector van distributeurs daarom waarom er niet werd gecertificeerd. "Ik durf als leverancier wel een verklaring te tekenen dat ik mest lever met normale gehalten. Natuurlijk met een marge van tien procent naar boven of beneden, maar met die garantie wil ik de mest wel meegeven. Dat hebben we nodig ook, want we zullen de afnemers garanties moeten bieden over de gehalten in de mest. Akkerbouwers en andere afnemers accepteren niet langer dat ze dan mest met deze en dan met die gehalten krijgen."

Het was een uitspraak die bij Wim Kromwijk, zelfstandig adviseur en vroeger ambtenaar op het ministerie van Verkeer, Ruimtelijke Ordening en Milieu, bijna van zijn stoel deed vallen van verbazing. "Iedereen weet dat de gehalten in de put enorm variëren. We hebben vroeger al eens een put in een zeugenstal laag voor laag onderzocht en daarin vonden we grote verschillen van tot wel tien keer meer fosfaat in het ene deel dan in het andere. Dat probleem treedt zelfs op in een trailer na een transport van twee of drie uur. Dan is de mest al zo ontmengd dat onderin veel hogere gehalten worden aangetroffen dan bovenin. Wil je als varkenssector daarom garanties afgeven, dan moet je alle mest in een put doen, heel goed mixen en dan opzuigen. Dan kun je misschien een goede indicatie geven van de gehalten."

Dan maar verwerken

Blijkbaar nieuwe gegevens voor Huibers, die onmiddellijk zijn conclusie trok. "Dan moeten we alle varkensmest maar gaan verwerken", stelde hij. Daarbij kwam hij bij het kernprobleem van de middag. Verschillende sprekers lieten zien dat door de huidige regelgeving vooral varkensmest moet worden verwerkt en dat dit op korte termijn problemen kan geven, omdat die verwerkingscapaciteit er nog niet is. Een rol daarbij speelt de moeilijke vergunningverlening, maar volgens berekeningen van het Mestinvesteringfonds ook het ontbreken van plannen. Directeur corporate affairs van Agrifirm Ruud Tijssens liet zien dat er weliswaar voor zeven miljoen kilogram fosfaat plannen liggen die in meer of mindere mate kansrijk zijn, maar rekende ook voor dat er nog zeker voor vier miljoen kilogram fosfaat aan verwerkingscapaciteit te kort is. "Natuurlijk dient niet iedereen zijn plannen bij ons

in, dus zit er wellicht meer in de pijn dan wij weten, maar het laat ook zien dat er nog veel moet gebeuren.” Een probleem voor de varkenshouderij is volgens een aantal deskundigen het ontbreken van breed gedragen plannen, zo liet Johan Temmink van Agrifirm zien. Hij zette de percentages verplichte mestverwerking per sector naast de beschikbare capaciteit. Dat laat duidelijk zien dat de pluimveehouderij door zijn investering in de verbranding op Moerdijk zelf heeft gezorgd voor de oplossing van het probleem. “De sector verbrandt nu mest voor negen miljoen kilogram fosfaat en droogt en korrelt ook nog bijna vier miljoen kilogram. Daarmee voldoet ze ruim aan de verplichting en zie je dat er ook geen druk is op de markt. De sector heeft door tijdig de handen ineen te slaan en werkelijk verplichtingen aan te gaan het voor zichzelf geregeld. Het probleem is dat de varkenshouderij daar maar niet in slaagt. Iedereen weet al dertig jaar dat de mest een probleem is, maar een gezamenlijke oplossing is er nooit gekomen, omdat er altijd werd gedacht dat het op een andere manier goedkoper kon. Als je nu dan meer moet betalen, moet je niet zeuren, maar dat accepteren.”

Prijs normaliseert

Ondanks het ontbreken van de verwerkingscapaciteit is niet iedereen helemaal negatief over de markt, al was dat in de forumdiscussie niet te merken. Daar kwam de nadruk te liggen op de mogelijkheden om gezamenlijk tot een oplossing te komen, desnoods door samen in een crisishok te gaan zitten om een oplossing te bedenken en liefst ook ten uitvoer te brengen. Niemand wist echter te bedenken wie dan uiteindelijk het heft in handen zou moeten nemen. Verkerk vroeg zich in zijn bijdrage ook af of dat nodig was. “De afgelopen jaren hebben we gezien dat na elke grote wijziging in de mestmarkt of meststoffenwet de prijzen opliepen, gewoon omdat er dan te veel mest op de markt komt die nog zijn weg moet vinden. Dat geeft druk bij de afnemers, dus gaat daar de prijs omhoog. Als na enige tijd de intermediairs weer nieuwe afzetmarkten hebben gevonden, normaliseert de prijs echter wel weer.”

Veehouders moeten door de druk op de markt nu veel betalen voor de afvoer van mest.

De enige onzekerheid voor de varkenshouders die zeker nog het komende jaar boven de markt hangt, is de hoeveelheid mest die uit de rundveehouderij komt. Nu de fosfaatwet pas in 2017 tot in elk geval een stabilisatie zal leiden, hangt er nog een onbekende hoeveelheid mest boven de markt. Mest die dankzij de gunstiger eigenschappen en betere beschikbaarheid van kapitaal gemakkelijker een weg op de afzetmarkt vindt. Voor de varkenshouders zal het dus vooral vertrouwen op vaste relaties zijn en sparen voor de afzet van mest. Want hoe waardevol het product ook is, zo lang de varkenshouders achteraan in de rij staan, zullen ze moeten afwachten waar de mest heen kan. Want hoe zeer de intermediairs ook hun best doen, de laatste beschikbare hectares die in het buitenland moeten worden gevonden, zullen voorlopig de prijs bepalen.

TEKST: Toon van der Stok

FOTO'S: CUMELA Communicatie

Tabel 1. Hoeveelheid geëxporteerde mest door intermediairs

Jaar	Vrachten	Tonnen x 1000	Kilogram fosfaat x 1000
2010	68.552	1.945	25.623
2011	67.565	1.920	26.790
2012	76.553	2.268	28.116
2013	78.999	2.312	27.911
2014	88.546	2.562	32.048
2015	101.423	3.029	38.152

Nauwkeurig met NIR-sensor

Hoe groot de behoefte is aan meer nauwkeurigheid bij het transport en uitrijden van mest blijkt wel uit de gretigheid van verschillende loonbedrijven om te starten met NIR-meetapparatuur om de gehalten in mest te bepalen. De drie aanbieders die de eerste werkende systemen hebben, Veenhuis, VMA en John Deere, ondervinden geen enkele moeite om deze in de praktijk weg te zetten. De apparatuur wordt dit seizoen gebruikt om bij het transport van de mest de gehalten te bepalen en bij een deel van de bedrijven om bij het uitrijden veel nauwkeuriger mest te kunnen toedienen. De grote bereidheid om hierin fors te investeren, is volgens Hans Verkerk een bewijs dat juist de intermediairs en loonwerkers er alles aan doen om de mest zo goed mogelijk te plaatsen en alle beschikbare ruimte te benutten.